

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CẦN THƠ
KHOA SƯ PHẠM
BỘ MÔN SƯ PHẠM TOÁN HỌC

Bài tập nhóm
GIẢI TÍCH SỐ

Nhóm 3

Nguyễn Ngọc Đăng Duy	B1700014
Lê Hữu Kiệt	B1700024
Phan Thanh Tâm	B1700038
Nguyễn Hiếu Thanh	B1700039

Cần Thơ, 2020

Chương 1

Số gần đúng và sai số

Bài 1. Xác định sai số tuyệt đối giới hạn của số xấp xỉ sau:

$$c = 1,3241; \Delta_c = 0,23.10^{-2}$$

Giải

Sai số tuyệt đối giới hạn: $\Delta_c = 0,23.10^{-2}$.

Sai số tương đối giới hạn: $\delta_c = \frac{\Delta_c}{|a|} = 0,00173702893$.

Bài 2. Xác định các chữ số đáng tin và đáng nghi trong trường hợp:

$$b = 0,2351; \Delta_b = 0,5.10^{-3}$$

Giải

Ta có $\Delta_b = 0,5.10^{-3}$.

Dễ thấy $0,5.10^{-4} \leq \Delta_b \leq 0,5.10^{-3}$ nên các chữ số 0, 2, 3, 5 là các chữ số đáng tin; chữ số 1 là chữ số đáng nghi.

Bài 3. Xác định các chữ số đáng tin và đáng nghi trong trường hợp:

$$c = 0,2164; \delta_c = 0,5.10^{-3}$$

Giải

Ta có $\delta_c = \frac{\Delta_c}{|c|} \Rightarrow \Delta_c = \delta_c \cdot |c| = 0,5.10^{-3} \cdot 0,2164 = 0,0001082 = 0,1082.10^{-3}$.

Dễ thấy $0,5.10^{-4} \leq \Delta_c \leq 0,5.10^{-3}$ nên các chữ số 0,2,1,6 là đáng tin; chữ số 4 là đáng nghi

Bài 4. Tìm sai số tuyệt đối giới hạn và sai số tương đối giới hạn của hàm số:

$$y = (1 + abc)^\alpha$$

biết $a = 2,13$; $b = 4,39$; $c = 0,72$.

Giải

Ta có: $a = 2,13 \pm 0,5.10^{-2}$, $b = 4,39 \pm 0,5.10^{-2}$, $c = 0,72 \pm 0,5.10^{-2}$

$$\text{Lại có: } \begin{cases} y'_a = \alpha \cdot bc \cdot (1 + abc)^{\alpha-1} \\ y'_b = \alpha \cdot ac \cdot (1 + abc)^{\alpha-1} \\ y'_c = \alpha \cdot ab \cdot (1 + abc)^{\alpha-1} \end{cases} .$$

Sai số tuyệt đối giới hạn của hàm số là:

$$\begin{aligned}
\Delta_y &= |y'_a| \cdot \Delta_a + |y'_b| \cdot \Delta_b + |y'_c| \cdot \Delta_c \\
&= 3,1608.\alpha.7,732504^{\alpha-1} + 9,3507.\alpha.7,732504^{\alpha-1} + 1,5336.\alpha.7,732504^{\alpha-1} \\
&= \alpha.7,732504^{\alpha-1}.14,0451 \\
&= \alpha.7,732504^\alpha.1,816371514
\end{aligned}$$

Sai số tương đối giới hạn của hàm số là

$$\delta_y = \frac{\Delta_y}{|y|} = \frac{\alpha.7,732504^\alpha.1,816371514}{(1+2,13.4,39.0,72)^\alpha} = \alpha.1,816371514$$

Chương 2

Lý thuyết nội suy

Bài 1. Tìm đa thức nội suy Larange của hàm số $y = f(x)$ cho bằng bảng sau:

d)

e)

x	321	322,8	324,2	325
y	2,50651	2,50893	2,51081	2,51188

x	-2	1	3	4	7
y	12	37	51	67	127

và tính gần đúng giá trị $f(323, 5)$.

và tính gần đúng giá trị $f(5, 1)$.

Giải

d) Ta có:

$$\begin{aligned}
 y_0.L_0(x) &= 2,50651 \cdot \frac{(x - 322,8)(x - 324,2)(x - 325)}{(321 - 322,8)(321 - 324,2)(321 - 325)} \\
 &= \frac{250651}{100000} \cdot \frac{-25}{576} \left(x^3 - \frac{4862}{5}x^2 + \frac{7879661}{25}x - 34053968 \right) \\
 &= \frac{1420849532687}{384000} - \frac{1973417683019}{57600000}x + \frac{6767577}{64000}x^2 - \frac{250651}{2304000}x^3
 \end{aligned}$$

Thay $x = 323,5$, ta được $y_0.L_0(323,5) = -0,07996027$

$$\begin{aligned}
 y_1.L_1(x) &= 2,50893 \cdot \frac{(x - 321)(x - 324,2)(x - 325)}{(322,8 - 321)(322,8 - 324,2)(322,8 - 325)} \\
 &= -\frac{188572098741}{12320} + \frac{6247598101}{44000}x - \frac{1756251}{4000}x^2 + \frac{27877}{61600}x^3
 \end{aligned}$$

Thay $x = 323,5$, ta được $y_1.L_1(323,5) = 1,18794034$

$$\begin{aligned}
 y_2.L_2(x) &= 2,51081 \cdot \frac{(x - 321)(x - 322,8)(x - 325)}{(324,2 - 321)(324,2 - 322,8)(324,2 - 325)} \\
 &= \frac{845543137491}{35840} - \frac{56108317827}{256000}x + \frac{43437013}{64000}x^2 - \frac{251081}{358400}x^3
 \end{aligned}$$

Thay $x = 323,5$, ta được $y_2.L_2(323,5) = 1,83897216$

$$\begin{aligned}
 y_3.L_3(x) &= 2,51188 \cdot \frac{(x - 321)(x - 322,8)(x - 324,2)}{(325 - 321)(325 - 322,8)(325 - 324,2)} \\
 &= -\frac{26369413998039}{2200000} + \frac{490348427793}{4400000}x - \frac{690767}{2000}x^2 + \frac{62797}{176000}x^3
 \end{aligned}$$

Thay $x = 323,5$, ta được $y_3.L_3(323,5) = -0,43708139$

Do đó ta có đa thức nội suy Larange có dạng:

$$\begin{aligned} P(x) &= y_0.L_0(x) + y.L_1(x) + y_2.L_2(x) + y_3.L_3(x) \\ &= \frac{6766686623}{369600000} - \frac{47439221}{316800000}x + \frac{3}{6400}x^2 - \frac{43}{88704000}x^3 \end{aligned}$$

và

$$\begin{aligned} L(323, 5) &= y_0.L_0(323, 5) + y.L_1(323, 5) + y_2.L_2(323, 5) + y_3.L_3(323, 5) \\ &= 2,50987084 \end{aligned}$$

Vậy giá trị gần đúng của $f(323, 5)$ là $P(323, 5) \approx 2,50987084$

e) Ta có:

$$\begin{aligned} y_0L_0(x) &= 12 \cdot \frac{(x-1)(x-3)(x-4)(x-7)}{(-2-1)(-2-3)(-2-4)(-2-7)} \\ &= \frac{56}{45} - \frac{58}{27}x + \frac{10}{9}x^2 - \frac{2}{9}x^3 + \frac{2}{135}x^4 \\ y_1L_1(x) &= 37 \cdot \frac{(x+2)(x-3)(x-4)(x-7)}{(1+2)(1-3)(1-4)(1-7)} \\ &= \frac{518}{9} - \frac{703}{54}x - \frac{407}{36}x^2 + \frac{37}{9}x^3 - \frac{37}{108}x^4 \\ y_2L_2(x) &= 51 \cdot \frac{(x+2)(x-1)(x-4)(x-7)}{(3+2)(3-1)(3-4)(3-7)} \\ &= -\frac{357}{5} + \frac{255}{4}x + \frac{153}{8}x^2 - \frac{51}{4}x^3 + \frac{51}{40}x^4 \\ y_3L_3(x) &= 67 \cdot \frac{(x+2)(x-1)(x-3)(x-7)}{(4+2)(4-1)(4-3)(4-7)} \\ &= \frac{469}{9} - \frac{2747}{54}x - \frac{67}{6}x^2 + \frac{67}{6}x^3 - \frac{67}{54}x^4 \\ y_4L_4(x) &= 127 \cdot \frac{(x+2)(x-1)(x-3)(x-4)}{(7+2)(7-1)(7-3)(7-4)} \\ &= -\frac{127}{27} + \frac{1651}{324}x + \frac{127}{216}x^2 - \frac{127}{108}x^3 + \frac{127}{648}x^4 \end{aligned}$$

Do đó ta có đa thức nội suy Larange có dạng:

$$\begin{aligned} P(x) &= y_0.L_0(x) + y.L_1(x) + y_2.L_2(x) + y_3.L_3(x) \\ &= \frac{4699}{135} + \frac{455}{162}x - \frac{89}{54}x^2 + \frac{61}{54}x^3 - \frac{79}{810}x^4 \end{aligned}$$

và giá trị gần đúng của $f(5, 1)$ là $P(5, 1) \approx 90,1281$.

Bài 2. Tìm đa thức nội suy Newton của hàm số $y = f(x)$ được cho bằng bảng sau:

b)

x	-0,35	-0,1	0,15	0,4	0,65
y	0,387322	0,762616	1,501553	2,956482	5,821162

và tính gần đúng giá trị $f(0,55)$.

Giải

Ta có bảng tỉ sai phân như sau:

x_i	y_i	TSP cấp 1	TSP cấp 2	TSP cấp 3	TSP cấp 4
-0,35	0,387322				
		1,501176			
-0,1	0,762616		2,909144		
		2,955748		3,758389	
0,15	1,501553		5,727936		3,641707
		5,819716		7,400096	
0,4	2,956482		11,278008		
		11,45872			
0,65	5,821162				

Đa thức nội suy Newton:

$$\begin{aligned}
 f(x) = & 0,387322 + 1,501176(x + 0,35) + 2,909144(x + 0,35)(x + 0,1) + \\
 & + 3,758389(x + 0,35)(x + 0,1)(x - 0,15) + \\
 & + 3,641707(x + 0,35)(x + 0,1)(x - 0,15)(x - 0,4)
 \end{aligned}$$

Khi đó, ta tính được $f(0,55) = 4,447517528$.

Chương 3

Tích gần đúng đạo hàm và tích phân

Bài 1. Bằng phương pháp hình thang và Simpson 1/3, với $n = 10$, tính gần đúng và đánh giá sai số các tích phân sau:

b) $I = \int_0^{\pi} \sin x dx$

f) $I = \int_2^4 \frac{1}{(x-1)^2} dx$

d) $I = \int_0^6 \frac{1}{x^2+1} dx$

j) $I = \int_{0,1}^{1,1} \frac{1}{(1+4x)^2} dx$

Giải

b) ★ Công thức Simpson 1/3

$h = \frac{\pi - 0}{10} = \frac{\pi}{10}$. Ta có bảng sau:

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \sin x$		
0	0	0		
1	$\frac{\pi}{10}$		0,3090	
2	$\frac{\pi}{5}$			0,5878
3	$\frac{3\pi}{10}$		0,8090	
4	$\frac{2\pi}{5}$			0,9511
5	$\frac{\pi}{2}$		1	
6	$\frac{3\pi}{5}$			0,9511
7	$\frac{7\pi}{10}$		0,8090	
8	$\frac{4\pi}{5}$			0,5878
9	$\frac{9\pi}{10}$		0,3090	
10	π	0		

Theo công thức Simpson 1/3, ta có:

$$I_S \approx \frac{\pi}{30} \cdot [0 + 4 \cdot 0,2361 + 2 \cdot 0,0777] \approx 2,000105435$$

Đánh giá sai số:

$$|I - I_S| \leq \frac{\max_{0 \leq x \leq \pi} |f^{(4)}(x)|}{180} (\pi - 0) h^4 = \frac{1}{180} \cdot \pi \cdot \left(\frac{\pi}{10}\right)^4 \approx 0,00017$$

★ Công thức hình thang

$$\text{Ta có } h = \frac{\pi - 0}{10} = \frac{\pi}{10}$$

Ta được bảng sau:

x_i	$y_i = f(x_i) = \sin x$
0	0
$\frac{\pi}{10}$	0,3090
$\frac{\pi}{5}$	0,5878
$\frac{3\pi}{10}$	0,8090
$\frac{2\pi}{5}$	0,9511
$\frac{\pi}{2}$	1
$\frac{3\pi}{5}$	0,9511
$\frac{7\pi}{10}$	0,8090
$\frac{4\pi}{5}$	0,5878
$\frac{9\pi}{10}$	0,3090
1	0
	0
	6,3138

Do đó giá trị gần đúng của tích phân đã cho là:

$$I_T \approx \frac{\pi}{2 \cdot 10} \cdot (0 + 2 \cdot 6,3138) \approx 1,9835$$

* Đánh giá sai số: Ta có $M = \max_{0 \leq x \leq \pi} |f''(x)| = 1$ và $\bar{I} = 1,98$

$$\text{nên } |I_T - \bar{I}| \leq \frac{M}{12} \cdot (\pi - 0) \cdot \left(\frac{\pi}{10}\right)^2 \approx 0,026$$

$$\text{và } |I_T - \bar{I}| = 3,5 \cdot 10^{-3}$$

$$\text{Do đó } |I - \bar{I}| \leq |I - I_T| + |I_T - \bar{I}| \leq 0,0295.$$

d) ★ Công thức Simpson 1/3

$$\text{Ta có } h = \frac{6 - 0}{10} = \frac{3}{5}$$

Ta có bảng sau:

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{1}{x^2 + 1}$		
0	0	1		
1	0,6		0,7353	
2	1,2			0,4098
3	1,8		0,2358	
4	2,4			0,1479
5	3		0,1	
6	3,6			0,0716
7	4,2		0,0536	
8	4,8			0,0416
9	5,4		0,0332	
10	6	0,0270		

Theo công thức Simpson 1/3, ta có:

$$I_S \approx \frac{1}{5} \cdot [1,0270 + 4 \cdot 1,1579 + 2 \cdot 0,6980] \approx 1,410973$$

Đánh giá sai số:

$$|I - I_S| \leq \frac{\max_{0 \leq x \leq 6} |f^{(4)}(x)|}{180} (6 - 0)h^4 = \frac{24}{180} \cdot 6 \cdot \left(\frac{3}{5}\right)^4 = 0,10368$$

★ Công thức hình thang

Ta có $h = \frac{6 - 0}{10} = \frac{3}{5}$ Ta có bảng sau:

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{1}{x^2 + 1}$	
0	0	1	
1	0,6		$\frac{25}{34}$
2	1,2		$\frac{25}{61}$
3	1,8		$\frac{25}{106}$
4	2,4		$\frac{25}{169}$
5	3		$\frac{1}{10}$
6	3,6		$\frac{25}{349}$
7	4,2		$\frac{25}{466}$
8	4,8		$\frac{25}{601}$

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{1}{x^2 + 1}$	
9	5,4		$\frac{25}{754}$
10	6	$\frac{1}{37}$	
		$\frac{38}{37}$	$\frac{11967477}{6543383}$

Do đó giá trị gần đúng của tích phân đã cho là:

$$I_T \approx \frac{6-0}{2.10} \cdot \left(\frac{38}{37} + 2 \cdot \frac{11967477}{6543383} \right) = 1,40547$$

* Đánh giá sai số Ta có $M = \max_{0 \leq x \leq 6} |f''(x)| = 2$ và $\bar{I} = 1,41$

$$\text{nên } |I_T - \bar{I}| \leq \frac{M}{12} \cdot (6-0) \cdot \left(\frac{3}{5} \right)^2 = 0,36$$

$$\text{và } |I_T - \bar{I}| = 4,53 \cdot 10^{-3}$$

$$\text{Do đó } |I - \bar{I}| \leq |I - I_T| + |I_T - \bar{I}| \leq 0,364653.$$

$$\text{f) Ta có } h = \frac{b-a}{n} = \frac{4-2}{10} = 0,2 \text{ và } f(x) = \frac{1}{(x-1)^2}$$

★ Công thức hình thang

Ta có bảng sau:

x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{1}{(x_i - 1)^2}$	
2,0	1	
2,2		$\frac{25}{36}$
2,4		$\frac{25}{49}$
2,6		$\frac{25}{64}$
2,6		$\frac{25}{81}$
3,0		$\frac{1}{4}$
3,2		$\frac{25}{121}$
3,4		$\frac{25}{144}$
3,6		$\frac{25}{169}$
3,8		$\frac{25}{196}$

x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{1}{(x_i - 1)^2}$	
4, 0	$\frac{1}{9}$	
	$\frac{10}{9}$	2, 809618197

Vậy theo công thức hình thang ta tính được giá trị gần đúng của tích phân là:

$$I \approx \int_2^4 \frac{1}{(x-1)^2} dx = \frac{4-2}{2(10)} \left(\frac{10}{9} + 2(2,809618197) \right) = 0,6730347505$$

Nếu làm tròn đến năm chữ số thập phân thì $I_T = 0,67303$.

Đánh giá sai số theo công thức tích phân, ta có:

$$f'(x) = -\frac{2}{(x-1)^3}; \quad f''(x) = \frac{6}{(x-1)^4}$$

Do hàm f'' nghịch biến trên đoạn $[2; 4]$ nên $M = \max_{2 \leq x \leq 4} |f''(x)| = |f''(2)| = 6$.

Nên $|I - I_T| \leq \frac{6}{12} (4-2)(0,2)^2 = 0,04$.

Và $|I_T - \bar{I}| = 4,7505 \cdot 10^{-6}$

Do đó $|I - \bar{I}| \leq |I - I_T| + |I_T - \bar{I}| = 0,04 + 4,7505 \cdot 10^{-6}$.

★ *Áp dụng công thức Simpson 1/3*

Ta có bảng:

i	x_i	$f(x_i) = \frac{1}{(x_i - 1)^2}$		
0	2, 0	1		
1	2, 2		$\frac{25}{36}$	
2	2, 4			$\frac{25}{49}$
3	2, 6		$\frac{25}{64}$	
4	2, 8			$\frac{25}{81}$
5	3, 0		$\frac{1}{4}$	
6	3, 2			$\frac{25}{121}$
7	3, 4		$\frac{25}{144}$	

i	x_i	$f(x_i) = \frac{1}{(x_i - 1)^2}$		
8	3,6			$\frac{25}{169}$
9	3,8		$\frac{25}{196}$	
10	4,0	$\frac{1}{9}$		
		$\frac{10}{9}$	1,636231576	1,173386621

Áp dụng công thức Simpson 1/3 ta tính gần đúng tích phân là:

$$I_S = \int_2^4 \frac{1}{(x-1)^2} dx \approx \frac{0,2}{3} \left[\frac{10}{9} + 4(1,636231576) + 2(1,173386621) \right] = 0,6668540438$$

Nếu lấy 5 chữ số thập phân, khi đó $\bar{I} = 0,66685$. Nên $|I_S - \bar{I}| = 4.0438 \times 10^{-6}$

Đánh giá sai số theo công thức, ta có:

$$f^{(3)}(x) = \frac{24}{(x-1)^5}; \quad f^{(4)}(x) = \frac{120}{(x-1)^6}$$

Do $f^{(4)}(x)$ là hàm nghịch biến trên đoạn $[2; 4]$ nên $M = \max_{2 \leq x \leq 4} |f^{(4)}(x)| = |f^{(4)}(2)| = 120$

Do đó $|I - I_S| \leq \frac{120}{180} \times (4-2) \times (0,2)^4 = 0,05(3)$

Vậy $|I - \bar{I}| \leq |I - I_S| + |I_S - \bar{I}| = 0,05(3) + 4.0438 \times 10^{-6}$

Bài 5. Tính gần đúng tích phân $I = \int_{-0,8}^{0,8} \frac{\sin^2 x}{\sqrt{1 - \cos x}} dx$ bằng công thức Simpson với

$n = 16$ và đánh giá sai số của kết quả vừa nhận được.

Giải

Ta có $h = \frac{0,8 - (-0,8)}{16} = 0,1$.

Ta lập được bảng sau:

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{\sin^2 x}{\sqrt{1 - \cos x}}$		
0	-0,8	0,934411509		
1	-0,7		0,85582621	
2	-0,6			0,762860112
3	-0,5		0,656932407	
4	-0,4			0,539742953
5	-0,3		0,413235796	
6	-0,2			0,279557228

i	x_i	$y_i = f(x_i) = \frac{\sin^2 x}{\sqrt{1 - \cos x}}$		
7	-0,1		0,141009326	
8	0,001			0,001414213
9	0,1		0,141009326	
10	0,2			0,279557228
11	0,3		0,413235796	
12	0,4			0,539742953
13	0,5		0,656932407	
14	0,6			0,762860112
15	0,7		0,85582621	
16	0,8	0,934411509		
		1,868823017	4,134007477	3,165734799

Theo công thức Simpson 1/3, ta có:

$$I_S \approx \frac{0,1}{3} \cdot [1,868823017 + 4 \cdot 4,134007477 + 2 \cdot 3,165734799] \approx 0,824544084$$

* Đánh giá sai số:

$$|I - I_S| \leq \frac{\max_{-0,8 \leq x \leq 0,8} |f^{(4)}(x)|}{180} (0,8 + 0,8)h^4 = \frac{3,35366}{180} \cdot 1,6 \cdot (0,1)^4 \approx 1,98103 \cdot 10^{-6}$$

j) Ta có $h = \frac{1,1 - 0,1}{10} = 0,1$ và $g(x) = \frac{1}{(1 + 4x)^2}$

Ta tìm được các đạo hàm của $g(x)$:

$$g'(x) = -\frac{8}{(1 + 4x)^3}; \quad g''(x) = \frac{96}{(1 + 4x)^4}; \quad g^{(3)}(x) = -\frac{1536}{(1 + 4x)^5}; \quad g^{(4)}(x) = \frac{30720}{(1 + 4x)^6}$$

★ Công thức hình thang

Ta có bảng giá trị:

	x_i	$y_i = g(x_i) = \frac{1}{(1 + 4x_i)^2}$	
0	0,1	$\frac{25}{49}$	
1	0,2		$\frac{25}{81}$
2	0,3		$\frac{25}{121}$
3	0,4		$\frac{25}{169}$
4	0,5		$\frac{1}{9}$

	x_i	$y_i = g(x_i) = \frac{1}{(1 + 4x_i)^2}$	
5	0,6		$\frac{25}{289}$
6	0,7		$\frac{25}{361}$
7	0,8		$\frac{25}{441}$
8	0,9		$\frac{25}{529}$
9	1,0		$\frac{1}{25}$
10	1,1	$\frac{25}{729}$	
		0,5444976344	1,03399924

Vậy theo công thức hình thang, giá trị gần đúng của tích phân cần tìm là:

$$I_T = \int_{0,1}^{1,1} g(x) dx \approx \frac{0,1}{2} [0,5444976344 + 2(1,03399924)] = 0,1306248057$$

Nếu làm tròn đến năm chữ số thập phân thì $\bar{I} = 0,13062$.

* Đánh giá sai số theo công thức tích phân:

Ta có $M = \max_{0,1 \leq x \leq 1,1} |g''(x)| = |g''(1,1)| = 0,1129005854$.

Nên $|I - I_T| \leq \frac{M}{12} (1,1 - 0,1)(0,1)^2 = 9,408382116.10^{-5}$.

và $|I_T - \bar{I}| = 4,8075.10^{-6}$.

Do đó $|I - \bar{I}| \leq |I - I_T| + |I_T - \bar{I}| \leq 9,408382116.10^{-5} + 4,8075.10^{-6}$.

Chương 4

Giải gần đúng phương trình đại số và siêu việt

Bài 2. Dùng phương pháp lặp đơn, hãy tìm nghiệm của các phương trình:

c) $x - \sin x = 0,25$ với sai số 10^{-2} trong khoảng phân ly nghiệm $(1; 1,5)$.

f) $2^x - 5x - 3 = 0$ với sai số 10^{-4} trong khoảng phân ly nghiệm $(4; 5)$.

i) $(x - 1)^2 = \frac{1}{2}e^x$ với sai số 10^{-2} trong khoảng phân ly nghiệm $(0; 0,5)$.

j) $x = \ln x + 3$ với sai số 10^{-3} trong khoảng phân ly nghiệm $(4; 5)$

Giải

c) Đặt $f(x) = x - \sin x - 0,25$. Ta có:

- $f(x)$ liên tục trên khoảng $(1; 1,5)$.
- $f'(x) = 1 - \cos x > 0, \forall x \in (1; 1,5)$ nên hàm số đồng biến trên đoạn $(1; 1,5)$.
- $f(1) = 0,7325, f(1,5) = 1,2238$, suy ra $f(1)f(1,5) > 0$.

Từ đây ta suy ra hàm số vô nghiệm trên đoạn $(1; 1,5)$.

f) Đặt $f(x) = 2^x - 5x - 3$. Ta có:

- $f(x)$ liên tục trên khoảng $(4; 5)$.
- $f(4)f(5) < 0$.
- $f'(x) = 2^x \ln 2 - 5 > 0, \forall x \in (4; 5)$.

Do đó: phương trình $f(x) = 0$ có một nghiệm trên khoảng $(4; 5)$.

Do $f'(x) > 0$ nên ta đặt $\varphi(x) = x - \frac{f(x)}{M}$. Trong đó:

$$M \geq \max_{x \in (4;5)} |f'(x)| \approx 17,1807$$

Chọn $M = 17,1807$, suy ra $\varphi(x) = x - \frac{f(x)}{17,1807} = \frac{-2^x + 22,1807x + 3}{17,1807}$.

Ta có $\varphi'(x) = \frac{-2^x \ln 2 + 22,1807}{17,1807}$ và $\max_{x \in (4;5)} |\varphi'(x)| < |\varphi'(4)| = 0,6455$.

Chọn $L = 0,6455$.

Chọn $x_0 = 4,7$, ta có xấp xỉ nghiệm trong bảng sau:

n	$x_n = \varphi(x_{n-1})$	$ x_n - x^* \leq 1,82087 x_n - x_{n-1} $
1	4,72956	0,05382
2	4,73641	0,01247
3	4,73791	0,02731
4	4,73822	0,00056
5	4,73829	0,00013
6	4,73831	0,00004

Vậy $x^* \approx x_6 = 4,73831$.

i) Đặt $f(x) = (x-1)^2 - \frac{1}{2}e^x = 0$, ta có:

$$f'(x) = 2(x-1) - \frac{1}{2}e^x < 0 \forall x \in (0; 0,5)$$

$$f(0) = \frac{1}{2}$$

$$f(0,5) = \frac{1}{4} - \frac{1}{2} \cdot e^{\frac{1}{2}}$$

Từ đây ta có $f(0) \cdot f(0,5) < 0$ và $f(x)$ đơn điệu giảm trên khoảng $(0; 0,5)$ nên phương trình $f(x) = 0$ có duy nhất nghiệm trên khoảng $(0; 0,5)$

Phương trình đã cho tương đương với

$$x = 1 - \sqrt{\frac{e^x}{2}}$$

Đặt $\varphi(x) = 1 - \sqrt{\frac{e^x}{2}}$, ta có:

$$\varphi'(x) = -\sqrt{\frac{e^x}{8}}$$

$$\max_{x \in [0; 0,5]} |\varphi'(x)| \approx 0,45397$$

Do đó $|x_n - x^*| \leq 0,83140 |x_n - x_{n-1}|$ Chọn $x = 0,1$, ta có xấp xỉ nghiệm của phương trình được cho trong bảng sau:

n	$x_n = \varphi(x_{n-1})$	$0,83140 x_n - x_{n-1} $
1	0,25664	0,13023
2	0,19608	0,05035
3	0,22006	0,01994
2	0,21065	$0,78210 \cdot 10^{-2}$

Vậy nghiệm của phương trình đã cho với sai số 10^{-2} trong khoảng phân ly nghiệm $(0; 0,5)$ là $x \approx 0,21065$.

j) Đặt $f(x) = x - \ln x - 3$, ta có:

$$f'(x) = 1 - \frac{1}{x} > 0 \quad \forall x \in (4; 5)$$

$$f''(x) = -\frac{1}{x^2}$$

$$f(4) = 1 - \ln 4$$

$$f(5) = 2 - \ln 5$$

Từ đây ta có $f(4).f(5) < 0$ và $f(x)$ đơn điệu tăng trên khoảng $(4; 5)$ nên phương trình $f(x) = 0$ có duy nhất nghiệm trên khoảng $(4; 5)$.

Đặt $\varphi(x) = \ln x + 3$, ta có:

$$\varphi'(x) = \frac{1}{x}; \quad \max_{x \in [4; 5]} |\varphi'(x)| = 0,25$$

Do đó $|x_n - x^*| \leq \frac{1}{3}|x_n - x_{n-1}|$

Chọn $x = 4,1$, ta có xấp xỉ nghiệm của phương trình được cho trong bảng sau:

n	$x_n = \varphi(x_{n-1})$	$\frac{1}{3} x_n - x_{n-1} $
1	4,41099	0,10366
2	4,48410	0,02437
3	4,50054	$0,54797.10^{-2}$
4	4,50420	$0,12198.10^{-2}$
5	4,50500	$0,27092.10^{-3}$

Vậy nghiệm của phương trình đã cho với sai số 10^{-3} trong khoảng phân ly nghiệm $(4; 5)$ là $x \approx 4,50500$.

Chương 5

Giải tích số trong đại số tuyến tính

Bài 3 Giải hệ phương trình $Ax = b$ bằng phương pháp lặp đơn với sai số 10^{-3} :

$$d) A = \begin{pmatrix} 10,9 & 1,2 & 2,1 & 0,9 \\ 1,2 & 11,2 & 1,5 & 2,5 \\ 2,1 & 1,5 & 9,8 & 1,3 \\ 0,9 & 2,5 & 1,3 & 21,1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} -7 \\ 5,3 \\ 10,3 \\ 24,6 \end{pmatrix}$$

$$e) A = \begin{pmatrix} 20,9 & 1,2 & 2,1 & 0,9 \\ 1,2 & 21,2 & 1,5 & 2,5 \\ 2,1 & 1,5 & 19,8 & 1,3 \\ 0,9 & 2,5 & 1,3 & 32,1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} -7 \\ 5,3 \\ 10,3 \\ 24,6 \end{pmatrix}$$

$$f) A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 14 \\ 3 & -2 & 18 & 4 \\ 22 & 1 & -4 & 7 \\ 4 & 21 & -8 & -4 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 20 \\ 26 \\ 10 \\ 2 \end{pmatrix}$$

Giải

d) Ta có bảng sau:

	i=1	i=2	i=3	i=4
$ a_{ii} $	10,9	11,2	9,8	21,1
$\sum_{j=1, j \neq i}^4 a_{ij} $	4,2	5,2	4,9	4,7

Từ đây suy ra hệ phương trình $Ax = b$ có thể đưa về dạng $x = Bx + g$ sao cho $\|B\|_{\infty} < 1$.

Ta tìm được ma trận B và g như sau:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & -0,110091743119266 & -0,192660550458716 & -0,0825688073394495 \\ -0,107142857142857 & 0 & -0,133928571428571 & -0,223214285714286 \\ -0,214285714285714 & -0,153061224489796 & 0 & -0,13265306122449 \\ -0,042654028436019 & -0,118483412322275 & -0,0616113744075829 & 0 \end{pmatrix}$$

$$g = \begin{pmatrix} -0,642201834862385 \\ 0,473214285714286 \\ 1,05102040816327 \\ 1,16587677725118 \end{pmatrix}$$

Xét $\|B\|_{\infty} = \max_{1 \leq i \leq 4} \sum_{j=1}^4 \|b_{ij}\| = 0,5 < 1$ nên ma trận B thỏa điều kiện hội tụ.

Ta có $\frac{\|B\|_{\infty}}{1 - \|B\|_{\infty}} = 1$ và chọn $x^{(0)} = g$, ta xây dựng dãy $\{x^{(k)}\}$ theo công thức $x^{(k+1)} =$

$Bx^{(k)} + g$, đồng thời đánh giá sai số của phương pháp, ta có kết quả sau:

k	$x^{(k)} = Bx^{(k-1)} + g$	$\ x^{(k)} - x^*\ _\infty = \frac{\ B\ _\infty}{1 - \ B\ _\infty} \ x^{(k)} - x^{(k-1)}\ _\infty$
1	$\begin{pmatrix} -0,993054045828079 \\ 0,14101961129125 \\ 0,961547205531943 \\ 1,07244641736863 \end{pmatrix}$	0,350852210965694
2	$\begin{pmatrix} -0,931529765210858 \\ 0,211448928863767 \\ 1,09996976905335 \\ 1,1322838031197 \end{pmatrix}$	0,138422563521411
3	$\begin{pmatrix} -0,970892720408834 \\ 0,172961746149442 \\ 1,0680683846522 \\ 1,11278643444365 \end{pmatrix}$	0,0393629551979762
4	$\begin{pmatrix} -0,958899586619104 \\ 0,185803803696713 \\ 1,08498058457731 \\ 1,12099100393111 \end{pmatrix}$	0,0169121999251123
5	$\begin{pmatrix} -0,964249146384074 \\ 0,180422421182962 \\ 1,07935664502496 \\ 1,11791589378033 \end{pmatrix}$	0,00562393955235119
6	$\begin{pmatrix} -0,962319281135253 \\ 0,182435203006485 \\ 1,08173458303242 \\ 1,11912817726331 \end{pmatrix}$	0,00237793800745756
7	$\begin{pmatrix} -0,963099103441544 \\ 0,181639358897804 \\ 1,08085214851347 \\ 1,1186608714485 \end{pmatrix}$	0,000882434518947317

Vậy nghiệm của hệ phương trình là $x^* \approx x^{(7)}$ với sai số $\epsilon = 0,000882435 < 10^{-3}$.

e) Ta có bảng sau:

	i=1	i=2	i=3	i=4
$ a_{ii} $	20,9	21,2	19,8	32,1
$\sum_{j=1, j \neq i}^4 a_{ij} $	4,2	5,2	4,9	4,7

Từ đây suy ra hệ phương trình $Ax = b$ có thể đưa về dạng $x = Bx + g$ sao cho $\|B\|_\infty < 1$.
Ta tìm được ma trận B và g như sau:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & -0,0574162679425837 & -0,100478468899522 & -0,0430622009569378 \\ -0,0566037735849057 & 0 & -0,0707547169811321 & -0,117924528301887 \\ -0,106060606060606 & -0,0757575757575758 & 0 & -0,0656565656565657 \\ -0,0280373831775701 & -0,0778816199376947 & -0,0404984423676012 & 0 \end{pmatrix}$$

$$g = \begin{pmatrix} -0,334928229665072 \\ 0,25 \\ 0,52020202020202 \\ 0,766355140186916 \end{pmatrix}$$

Xét $\|B\|_\infty = \max_{1 \leq i \leq 4} \sum_{j=1}^4 \|b_{ij}\| = 0,247474747 < 1$ nên ma trận B thỏa điều kiện hội tụ.

Ta có $\frac{\|B\|_\infty}{1 - \|B\|_\infty} = 0,32885906$ và chọn $x^{(0)} = g$, ta xây dựng dãy $\{x^{(k)}\}$ theo công thức $x^{(k+1)} = Bx^{(k)} + g$, đồng thời đánh giá sai số của phương pháp, ta có kết quả sau:

k	$x^{(k)} = Bx^{(k-1)} + g$	$\ x^{(k)} - x^*\ _\infty = \frac{\ B\ _\infty}{1 - \ B\ _\infty} \ x^{(k)} - x^{(k-1)}\ _\infty$
1	$\begin{pmatrix} -0,434552338210166 \\ 0,14177938654848 \\ 0,486469070709781 \\ 0,735207874779936 \end{pmatrix}$	0,0355893292558691
2	$\begin{pmatrix} -0,423608009552663 \\ 0,153478278907438 \\ 0,507278817838622 \\ 0,747795602682095 \end{pmatrix}$	0,00684347388800811
3	$\begin{pmatrix} -0,426912703089183 \\ 0,149901998962265 \\ 0,504405309000642 \\ 0,745734861312729 \end{pmatrix}$	0,00117609206250647
4	$\begin{pmatrix} -0,426329900614236 \\ 0,150535383345483 \\ 0,505162038299866 \\ 0,746222415379245 \end{pmatrix}$	0,000248857286321837

Vậy nghiệm của hệ phương trình $x^* \approx x^{(4)}$ với sai số là $0,000248857 < 10^{-3}$.

f) Ta có bảng sau:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$	$i = 4$
$ a_i $	1	2	4	4
$\sum_{j=1, j \neq i}^4 a_{ij} $	19	25	30	33

và

	$j = 1$	$j = 2$	$j = 3$	$j = 4$
$ a_{jj} $	1	2	4	4
$\sum_{i=1, i \neq j}^4 a_{ij} $	29	24	29	25

Do đó hệ phương trình vô nghiệm.

Bài 5 Giải gần đúng hệ phương trình $Ax = b$ bằng phương pháp Seidel với sai số 10^{-3} :

a) $A = \begin{pmatrix} 4 & 0,24 & -0,08 \\ 0,09 & 3 & -0,15 \\ 0,04 & -0,08 & 4 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 8 \\ 9 \\ 20 \end{pmatrix}$

e) $A = \begin{pmatrix} 10 & -2 & -1 \\ -1 & 10 & -2 \\ -2 & -1 & 10 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 3 \\ 13 \\ 26 \end{pmatrix}$

f) $A = \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 & 10 \\ 10 & -2 & -1 & 1 \\ 2 & 20 & -5 & -5 \\ 1 & 3 & 20 & -2 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 10 \\ 10 \\ 20 \\ 20 \end{pmatrix}$

g) $A = \begin{pmatrix} 1 & -0,25 & -0,25 & 0 \\ -0,25 & 1 & 0 & -0,25 \\ -0,25 & 0 & 1 & -0,25 \\ 0 & -0,25 & -0,25 & 1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 50 \\ 50 \\ 25 \\ 25 \end{pmatrix}$

Giải

a) Ta có bảng sau:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$
$ a_{ii} $	4	3	4
$\sum_{j=1, j \neq i}^3 a_{ij} $	0,32	0,24	0,12

Từ đây suy ra hệ phương trình $Ax = b$ có thể đưa về dạng $x = Bx + g$ sao cho $\|B\|_{\infty} < 1$.

Ta tìm được ma trận B và g như sau:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & -0,06 & 0,02 \\ -0,03 & 0 & 0,05 \\ -0,01 & 0,02 & 0 \end{pmatrix}, g = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \\ 5 \end{pmatrix}$$

Ta có $\|B\|_{\infty} = 0,08 < 1$ nên ma trận B thỏa điều kiện hội tụ.

Ta lần lượt có các ma trận U và L như sau:

$$U = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ -0,03 & 0 & 0 \\ -0,01 & 0,02 & 0 \end{pmatrix}, L = \begin{pmatrix} 0 & -0,06 & 0,02 \\ 0 & 0 & 0,05 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Ta tiếp tục có:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$
α_i	0,08	0,05	0
β_i	0	0,03	0,03
$\frac{\alpha_i}{1 - \beta_i}$	0,08	0,0515463917525773	0
λ	0,08		
$\frac{\lambda}{1 - \lambda}$	0,0869565217391304		

Chọn $x^{(0)} = g$, và áp dụng công thức Seidel tính $x^{(k+1)} = (I - U)^{-1}(Lx^{(k)} + g)$ ta có được kết quả trong bảng sau:

k	$x^{(k)}$	Sai số
1	$\begin{pmatrix} 2 \\ 3 \\ 5 \end{pmatrix}$	0,0167304347826087
2	$\begin{pmatrix} 1,92 \\ 3,1924 \\ 5,044648 \end{pmatrix}$	0,000926177391304343

Vậy hệ phương trình có nghiệm là $x^* \approx x^{(2)}$ với sai số là 0,000926177

e) Ta có bảng sau:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$
$ a_{ii} $	10	10	10
$\sum_{j=1, j \neq i}^3 a_{ij} $	3	3	3

Từ đây suy ra hệ phương trình $Ax = b$ có thể đưa về dạng $x = Bx + g$ sao cho $\|B\|_{\infty} < 1$.

Ta tìm được ma trận B và g như sau:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & 0,2 & 0,1 \\ 0,1 & 0 & 0,2 \\ 0,2 & 0,1 & 0 \end{pmatrix}, g = \begin{pmatrix} 0,3 \\ 1,3 \\ 2,6 \end{pmatrix}$$

Ta có $\|B\|_{\infty} = 0,3 < 1$ nên ma trận B thỏa điều kiện hội tụ.

Ta lần lượt có các ma trận U và L như sau:

$$U = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0,1 & 0 & 0 \\ 0,2 & 0,1 & 0 \end{pmatrix}, L = \begin{pmatrix} 0 & 0,2 & 0,1 \\ 0 & 0 & 0,2 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Ta tiếp tục có:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$
α_i	0,3	0,2	0
β_i	0	0,1	0,3
$\frac{\alpha_i}{1 - \beta_i}$	0,3	0,2222222222222222	0
λ	0,3		
$\frac{\lambda}{1 - \lambda}$	0,428571428571429		

Chọn $x^{(0)} = g$, và áp dụng công thức Seidel tính $x^{(k+1)} = (I - U)^{-1}(Lx^{(k)} + g)$ ta có được kết quả trong bảng sau:

k	$x^{(k)}$	Sai số
1	$\begin{pmatrix} 0,3 \\ 1,3 \\ 2,6 \end{pmatrix}$	0,258
2	$\begin{pmatrix} 0,82 \\ 1,902 \\ 2,9542 \end{pmatrix}$	0,06678
3	$\begin{pmatrix} 0,97582 \\ 1,988422 \\ 2,9940062 \end{pmatrix}$	0,009113579999999999
4	$\begin{pmatrix} 0,99962874622 \\ 1,999816470262 \\ 2,9999073962702 \end{pmatrix}$	0,001090168379999995
5	$\begin{pmatrix} 0,99995403367942 \\ 1,99997688262198 \\ 2,99998849499808 \end{pmatrix}$	0,000139408911180075

Vậy hệ phương trình có nghiệm là $x^* \approx x^{(5)}$ với sai số là 0,000139409.

f) Ta có bảng sau:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$	$i = 4$
$ a_{ii} $	2	2	5	2
$\sum_{j=1, j \neq i}^4 a_{ij} $	13	12	27	24

và

	$j=1$	$j=2$	$j=3$	$j=4$
$ a_{jj} $	2	2	5	2
$\sum_{i=1, i \neq j}^4 a_{ij} $	13	25	22	16

Từ đây ta suy ra hệ phương trình vô nghiệm.

g) Ta có bảng sau:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$	$i = 4$
$ a_{ii} $	1	1	1	1
$\sum_{j=1, j \neq i}^4 a_{ij} $	0,5	0,5	0,5	0,5

Từ đây suy ra hệ phương trình $Ax = b$ có thể đưa về dạng $x = Bx + g$ sao cho $\|B\|_{\infty} < 1$.

Ta tìm được ma trận B và g như sau:

$$B = \begin{pmatrix} 0 & 0,25 & 0,25 & 0 \\ 0,25 & 0 & 0 & 0,25 \\ 0,25 & 0 & 0 & 0,25 \\ 0 & 0,25 & 0,25 & 0 \end{pmatrix}, g = \begin{pmatrix} 50 \\ 50 \\ 25 \\ 25 \end{pmatrix}$$

Ta có $\|B\|_{\infty} = 0,5 < 1$ nên ma trận B thỏa điều kiện hội tụ.

Ta lần lượt có các ma trận U và L như sau:

$$U = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0,25 & 0 & 0 & 0 \\ 0,25 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0,25 & 0,25 & 0 \end{pmatrix}, L = \begin{pmatrix} 0 & 0,25 & 0,25 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0,25 \\ 0 & 0 & 0 & 0,25 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Ta tiếp tục có:

	$i = 1$	$i = 2$	$i = 3$	$i = 4$
α_i	0,5	0,25	0,25	0
β_i	0	0,25	0,25	0,5
$\frac{\alpha_i}{1 - \beta_i}$	0,5	0,3333333333333333	0,3333333333333333	0
λ	0,5			
$\frac{\lambda}{1 - \lambda}$	1			

Chọn $x^{(0)} = g$, và áp dụng công thức Seidel tính $x^{(k+1)} = (I - U)^{-1}(Lx^{(k)} + g)$ ta có được kết quả trong bảng sau:

k	$x^{(k)}$	Sai số
1	$\begin{pmatrix} 47,75 \\ 59,4375 \\ 34,4375 \\ 48,46875 \end{pmatrix}$	64,4375
2	$\begin{pmatrix} 73,46875 \\ 80,484375 \\ 55,484375 \\ 58,9921875 \end{pmatrix}$	25,71875

k	$x^{(k)}$	Sai số
3	$\begin{pmatrix} 83,9921875 \\ 85,74609375 \\ 60,74609375 \\ 61,623046875 \end{pmatrix}$	10,5234375
4	$\begin{pmatrix} 86,623046875 \\ 87,0615234375 \\ 62,0615234375 \\ 62,28076171875 \end{pmatrix}$	2,630859375
5	$\begin{pmatrix} 87,28076171875 \\ 87,390380859375 \\ 62,390380859375 \\ 62,4451904296875 \end{pmatrix}$	0,65771484375
6	$\begin{pmatrix} 87,4451904296875 \\ 87,4725952148437 \\ 62,4725952148437 \\ 62,4862976074218 \end{pmatrix}$	0,1644287109375
7	$\begin{pmatrix} 87,4862976074218 \\ 87,4931488037109 \\ 62,4931488037109 \\ 62,4965744018554 \end{pmatrix}$	0,041107177734375
8	$\begin{pmatrix} 87,4965744018554 \\ 87,4982872009277 \\ 62,4982872009277 \\ 62,4991436004638 \end{pmatrix}$	0,0102767944335937
9	$\begin{pmatrix} 87,4991436004638 \\ 87,4995718002319 \\ 62,4995718002319 \\ 62,4997859001159 \end{pmatrix}$	0,00256919860839844
10	$\begin{pmatrix} 87,4997859001159 \\ 87,4998929500579 \\ 62,4998929500579 \\ 62,4999464750289 \end{pmatrix}$	0,000642299652099609

Vậy hệ phương trình có nghiệm $x^* \approx x^{(10)}$ với sai số 0,0006423.